

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,

themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

**Міністерство розвитку
економіки, торгівлі та
сільського господарства
України**

Щодо розгляду проекту Закону

Міністерством юстиції України в межах компетенції розглянуто лист Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 14 квітня 2021 року № 9644-26-21 щодо надання позиції до проекту Закону України «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель» (реєстр. № 5202 від 04.03.2021) (далі – проект Закону), внесеного народними депутатами України Чорноморовим А.О., Чернявським С.М. та іншими народними депутатами України, і повідомляється про деякі зауваження та пропозиції до нього.

1. Абзацом другим частини першої статті 1 проекту Закону пропонується визначити, що *водокористувач* – це власник або користувач земельної ділянки сільськогосподарського призначення, на якій здійснюється водокористування для потреб гідротехнічної меліорації або існує технічна можливість здійснення водокористування для потреб гідротехнічної меліорації.

Разом з тим згідно з преамбулою та при окресленні основних положень проекту Закону питання щодо гідротехнічної меліорації земель чітко не унормовується, йдеться про меліоративну інженерну інфраструктуру та її об'єкти в цілому.

У зв'язку з цим слід зазначити, що відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про меліорацію земель» залежно від спрямування здійснюваних меліоративних заходів визначаються *такі основні види меліорації земель: гідротехнічна, культуртехнічна, хімічна, агротехнічна, агролісотехнічна.*

Крім того, віднесення до кола водокористувачів (у розумінні проекту Закону) виключно власників або користувачів земельної ділянки сільськогосподарського призначення, на якій здійснюється водокористування для потреб гідротехнічної меліорації або існує технічна можливість здійснення водокористування для потреб гідротехнічної меліорації, на нашу думку, не узгоджується із базовими підходами Водного кодексу України при

визначенні таких термінів як «водокористувачі», «водокористування», «використання води», що викликає сумнів у можливості застосування положень Водного кодексу України при правовому регулюванні діяльності зазначених суб'єктів.

Водночас відповідно до частини першої статті 2 Закону України «Про меліорацію земель» діяльність у сфері меліорації земель регулюється, зокрема, Водним кодексом України.

У свою чергу викликає сумнів доцільність визначення окремим законом засад створення та діяльності організацій водокористувачів, які мають потребу у застосуванні виключно гідротехнічної меліорації, тоді як видів меліорації земель існує декілька.

Таким чином, проєкт Закону не містить положень, які б встановлювали чіткий системний зв'язок між проєктом Закону та Законом України «Про меліорацію земель», що не дозволяє розмежувати їх предмети правового регулювання.

Крім того, проєктом Закону не унормовано низку питань, які становлять предмет його правового регулювання, а саме, сферу дії закону, склад законодавства у відповідній сфері суспільних відносин, повноваження центральних органів виконавчої влади, порядок здійснення державного контролю (нагляду), що може призвести до правової прогалини, ускладнень та колізій при правозастосуванні.

У зв'язку з цим проєкт Закону в цілому потребує суттєвого перегляду та доопрацювання.

2. В абзаці третьому частини першої статті 1 проєкту Закону наводиться визначення терміна: *«канал державного значення»*, під яким розуміється *«канал, який забезпечує перекидання води у маловодні регіони, та/або міжбасейновий перерозподіл та/або внутрішньобасейновий перерозподіл водних ресурсів»*.

Наведене визначення терміна *«канал державного значення»* потребує доопрацювання, оскільки не забезпечує однозначного розуміння змісту відповідного поняття, так як визначає термін через той самий термін. При цьому чітко не вбачається, чи відноситиметься *«канал державного значення»* до водних об'єктів.

Водночас відповідно до положень статей 1, 5 Водного кодексу України у чинній та запропонованій редакціях (пункт 2 частини третьої статті 26 проєкту Закону) *канал належить до водних об'єктів*, що свідчить про різні підходи до визначення понятійного апарату у Водному кодексу України та проєкті Закону.

3. Абзацом четвертим частини першої статті 1 проєкту Закону наводиться визначення терміна: *«канал на зрошувальних і осушувальних системах»*, під яким розуміється *«гідротехнічна споруда, яка забезпечує транспортування води для потреб гідротехнічної меліорації»*.

Крім того, пунктом 2 частини третьої статті 26 проєкту Закону передбачається внести зміни до статей 1, 3, 5 Водного кодексу України,

згідно з якими «*канали на зрошувальних і осушувальних системах*» не відноситимуться до водних об'єктів та складових водного фонду України.

Так, з огляду на запропоновані зміни, визначення терміна «водний об'єкт», яке наводиться у статті 1 Водного кодексу України, набуде такого змісту: «водний об'єкт – це природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, лиман, річка, струмок, озеро, водосховище, ставок, канал (*крім каналу на зрошувальних і осушувальних системах*), а також водоносний горизонт)».

Наведені зміни можуть призвести до правової прогалини при визначенні правового режиму каналів на зрошувальних і осушувальних системах, оскільки на правове регулювання питань, пов'язаних із використанням зазначених об'єктів, не поширюватимуться нормативні положення Водного кодексу України, в тому числі ті, які стосуються додержання вимог щодо охорони вод, притягнення до відповідальності за порушення водного законодавства.

Зазначене є неприйнятним, з огляду на те, що регулювання правових відносин з метою забезпечення збереження, науково обгрунтованого, раціонального використання вод для потреб населення і галузей економіки, відтворення водних ресурсів, охорони вод від забруднення, засмічення та висчерпання, запобігання шкідливим діям вод та ліквідації їх наслідків, поліпшення стану водних об'єктів, а також охорони прав підприємств, установ, організацій і громадян на водокористування є завданням водного законодавства (частина перша статті 2 Водного кодексу України).

4. Як вбачається з положень проєкту Закону, зокрема, статей 5, 6, 21, пунктів 9, 15 статті 26 (зміни до Законів України «Про землеустрій», «Про Державний земельний кадастр») пропонується передбачити:

віднесення меліоративних мереж, складової частини меліоративної мережі до об'єктів Державного земельного кадастру;

державну реєстрацію у Державному земельному кадастрі (нарівні із земельними ділянками, обмеженнями у використанні земель) меліоративних мереж та складових частин меліоративних мереж;

склад відомостей Державного земельного кадастру про меліоративну мережу, складову частину меліоративної мережі

порядок внесення до Державного земельного кадастру відомостей про меліоративну мережу, складову частину меліоративної мережі тощо.

У зв'язку з цим зауважуємо, що відповідно до частини першої статті 193 Земельного кодексу України, абзацу другої частини першої статті 1 Закону України «Про Державний земельний кадастр» (до яких проєктом Закону зміни не вносяться) Державний земельний кадастр – це єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами.

Разом з тим у розумінні Закону України «Про меліорацію земель» меліоративна система – це технологічно цілісна інженерна інфраструктура, що включає в себе такі окремі об'єкти, як меліоративна мережа каналів, трубопроводів (зрошувальних, осушувальних, осушувально-зволожувальних, колекторно-дренажних) з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережна мережа, дороги і споруди на них, взаємодію яких забезпечує управління водним, тепловим, повітряним і поживним режимом ґрунтів на меліорованих землях.

З огляду на викладене, запропоноване віднесення меліоративних мереж, складової частини меліоративної мережі (які по своїй суті є інженерною інфраструктурою) до об'єктів Державного земельного кадастру порушує логічну побудову зазначеної геоінформаційної системи відомостей про землі.

5. Згідно з частинами першою-третьою, п'ятою статті 20 проєкту Закону *послуги забору води із точки водовиділу, її доставки водокористувачу та її відведення надаються організацією відповідно до правил надання організацією послуг.* Укладення договору про надання послуг між організацією та членом необов'язкове. Надання організацією послуг водокористувачам, які не є членами організації, здійснюється *відповідно до договору, умови якого не можуть суперечити правилам надання організацією послуг.* Організація *не є суб'єктом спеціального водокористування.*

Водночас відповідно до положень статті 48 Водного кодексу України спеціальне водокористування – це *забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв,* використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Не належать до спеціального водокористування: пропуск води через гідровузли (крім гідроенергетичних); скид води з водних об'єктів відповідно до встановлених для них режимів роботи для підтримання екологічних витрат у річці та з метою запобігання виникненню гідродинамічних аварій; подача (перекачування) води водокористувачам у маловодні регіони; усунення шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення); використання підземних вод для вилучення корисних компонентів; вилучення води з надр разом з видобуванням корисних копалин; виконання розчистки русел річок, каналів і дна водойм, будівельних, днопоглиблювальних і вибухових робіт; видобування корисних копалин (крім підземних вод) і водних рослин; прокладання трубопроводів і кабелів; проведення бурових, геологорозвідувальних робіт; забір та/або використання води в об'ємі до 5 кубічних метрів на добу, крім тієї, що використовується для виробництва (входить до складу) напоїв та фасованої питної води; *інші роботи, які виконуються без забору води та скидання зворотних вод.*

Таким чином, оскільки проєкт Закону не містить положень щодо внесення змін до Водного кодексу України з метою уточнення, що послуги, які надаватимуться організацією водокористувачів, не можуть бути віднесені до спеціального водокористування, наведені положення проєкту Закону потребують взаємоузгодження із положеннями статті 48 Водного кодексу України.

6. Частиною другою статті 20 проєкту Закону пропонується передбачити, що *укладення договору про надання послуг між організацією та членом необов'язкове*.

При цьому слід враховувати, що відповідно до частини першої статті 626 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) *домовленість* двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків *є договором*.

Зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства (частина перша статті 628 ЦК).

Згідно з частиною першою статті 638 ЦК договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору.

Крім того, *правовідношення*, в якому, зокрема, *одна сторона зобов'язана* вчинити на користь другої сторони певну дію (передати майно, виконати роботу, *надати послугу*, сплатити гроші тощо) *є зобов'язанням* (частина перша статті 509 ЦК).

Зобов'язання у свою чергу виникають, в тому числі, з договорів та інших правочинів (частина друга статті 11 ЦК).

7. Частиною шостою статті 20 проєкту Закону пропонується передбачити, що *у разі неможливості через відсутність води в джерелі зрошення або аварійні ситуації повністю задовольнити попит на воду всіх водокористувачів, організація в першу чергу задовольняє попит на воду своїх членів. Задоволення попиту членів організації у такому разі здійснюється пропорційно площі їх земельних ділянок, що включені до території обслуговування*.

При цьому відповідно до частини першої статті 526 ЦК зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

Згідно зі статтею 610 ЦК порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Водночас запропоновані норми проєкту Закону призведуть до можливості порушення зобов'язань та ставлять у нерівне положення різних учасників правовідносин, що порушує принцип юридичної рівності, передбачений статтею 1 ЦК.

8. Статтею 21 проєкту Закону передбачається, що організація водокористувачів вправі безоплатно набути право власності на такі технологічно цілісні з точкою водовиділу об'єкти інженерної інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських меліоративних систем, що перебувають у державній власності, комунальній власності або є безхазяйними, та які забезпечують (можуть забезпечувати у разі їх ремонту) подачу (забір), доставку та/або відведення води при здійсненні гідротехнічної меліорації земельних ділянок, які входять в територію обслуговування відповідної організації.

Рішення про передачу організаціям у власність об'єктів інженерної інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських меліоративних систем приймається:

щодо об'єктів державної власності – центральним органом виконавчої влади, що здійснює відповідно до закону функції з управління відповідними об'єктами державної власності;

щодо об'єктів комунальної власності та безхазяйних об'єктів – виконавчим органом місцевого самоврядування, уповноваженим відповідною сільською, селищною, міською радою, а якщо такого органу не визначено – відповідною сільською, селищною, міською, районною, обласною радою.

При цьому проєктом Закону передбачається внести зміни до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», доповнивши його наступними положеннями:

«Безоплатна передача у власність організацій водокористувачів об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем державної та комунальної власності не вважається приватизацією та здійснюється відповідно до закону» (зміни до статті 3 Закону);

«Насосні станції, які є складовою міжгосподарських меліоративних систем, є об'єктом приватизації у разі відповідності сукупності наступних умов: насосна станція не використовується для забору води із джерела зрошення протягом не менш ніж десяти років; протягом двох років з дня набрання чинності Законом України «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель» жодна організація водокористувачів не звернулася у визначеному законом порядку із заявою про отримання у власність об'єктів меліоративної мережі, до складу якої входить насосна станція» (зміни до статті 4 Закону).

Із запропонованим підходом щодо відчуження об'єктів державної та комунальної власності та безхазяйних об'єктів на користь організацій водокористувачів не можна погодитись з огляду на таке.

Статтею 13 Конституції України встановлено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

При цьому, основною метою приватизації є прискорення економічного зростання, залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, зменшення частки державної або комунальної власності у структурі економіки України шляхом

продажу об'єктів приватизації ефективного приватному власнику (стаття 2 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна»).

Приватизація здійснюється на основі принципів: законності; відкритості та прозорості; рівності та змагальності; державного регулювання та контролю; продажу об'єктів приватизації з урахуванням особливостей таких об'єктів; захисту економічної конкуренції; створення сприятливих умов для залучення інвестицій; повного забезпечення конкурентних умов.

Тоді як запропонований у проекті Закону підхід до відчуження об'єктів державної та комунальної власності, на нашу думку, не є конкурентним, відкритим та прозорим, та не створює сприятливих умов для залучення інвестицій.

9. До статті 21 проекту Закону, якою пропонується передбачити порядок передачі у власність організації водокористувачів об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, звертаємо увагу на таке.

Відповідно до частини першої зазначеної статті організація водокористувачів вправі *безоплатно* набути право власності на об'єкти інженерної інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських меліоративних систем, що перебувають у державній власності, комунальній власності або є безхазяйними.

При цьому частиною п'ятою статті 21 проекту Закону пропонується покласти на органи державної влади та органи місцевого самоврядування обов'язок прийняти рішення про передачу організації об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем протягом 20 днів з дня отримання відповідної заяви організації водокористувачів.

Водночас звертаємо увагу, що відповідно до частини першої статті 316 ЦК правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

Власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд (частина перша статті 319 ЦК).

Відповідно до частин першої та другої статті 321 ЦК право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні.

Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

У свою чергу запропоновані положення проекту Закону призведуть до порушення права власності.

Щодо набуття права власності на безхазяйні об'єкти слід зазначити, що дане питання врегульовано статтею 335 ЦК, відповідно до якої безхазяйною є річ, яка не має власника або власник якої невідомий.

Безхазяйні нерухомі речі беруться на облік органом, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за заявою органу місцевого самоврядування, на території якого вони розміщені. Про взяття безхазяйної нерухомої речі на облік робиться оголошення у друкованих засобах масової інформації.

Після спливу одного року з дня взяття на облік безхазяйної нерухомої речі вона за заявою органу, уповноваженого управляти майном відповідної територіальної громади, може бути передана за рішенням суду у комунальну власність.

Безхазяйні рухомі речі можуть набуватися у власність за набувальною давністю, крім випадків, встановлених статтями 336, 338, 341 і 343 цього Кодексу.

10. Частиною шостою статті 21 проєкту Закону пропонується встановити, що передача організації об'єктів інженерної інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських меліоративних систем, що перебувають у державній власності, комунальній власності або є безхазяйними, здійснюється комісією з питань передачі об'єктів.

При цьому не зрозумілою є компетенція комісії з питань передачі об'єктів, яка відповідно до зазначеної статті утворюється центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства та гідротехнічної меліорації земель, щодо відчуження комунального майна, зважаючи на таке.

Відповідно до частин п'ятої та шостої статті 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування від імені та в інтересах територіальних громад відповідно до закону здійснюють правомочності щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності, в тому числі виконують усі майнові операції, можуть передавати об'єкти права комунальної власності у постійне або тимчасове користування юридичним та фізичним особам, укласти договори в рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійні договори, здавати їх в оренду, продавати і купувати, використовувати як заставу, вирішувати питання їхнього відчуження, визначати в угодах та договорах умови використання та фінансування об'єктів, що приватизуються та передаються у користування і оренду.

Доцільність, порядок та умови відчуження об'єктів права комунальної власності визначаються відповідною радою.

Крім того, відповідно до статті 26 зазначеного Закону до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад належить питання відчуження комунального майна, рішення про яке приймається на пленарному засіданні відповідної ради.

Отже, пропоноване положення проєкту Закону суперечить Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Аналогічне зауваження стосується також частини восьмої статті 21 проєкту Закону.

11. Статтею 21 проєкту Закону передбачається встановити порядок передачі у власність організації водокористувачів об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем.

Частиною десятою вказаної статті проєкту Закону передбачається, що передача у власність організації об'єктів, *речові права на які відповідно до*

закону підлягають державній реєстрації, проте не були зареєстровані, здійснюється без попередньої реєстрації права власності держави чи територіальної громади на такі об'єкти.

При цьому відповідно до статті 1 проєкту Закону організація водокористувачів (далі – організація) – це неприбуткова юридична особа, створена власниками та/або користувачами земельних ділянок сільськогосподарського призначення для забезпечення використання, експлуатації та технічного обслуговування об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем з метою надання послуг щодо гідротехнічної меліорації земельних ділянок на території обслуговування організації.

Висловлюємо зауваження до вказаної норми з огляду на те, що така редакція суперечить законодавству у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

Відповідно до статті 182 ЦК право власності та інші речові права на нерухомі речі, обтяження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації. Порядок проведення державної реєстрації прав на нерухомість та підстави відмови в ній встановлюються законом.

При цьому, якщо право власності на нерухоме майно відповідно до закону підлягає державній реєстрації, право власності виникає з моменту державної реєстрації (стаття 331 ЦК).

Згідно з статтею 2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон про реєстрацію), який регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (далі – державна реєстрація прав) – це офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Загальні засади державної реєстрації прав визначені статтею 3 Закону про реєстрацію.

Відповідно до частин другої та четвертої вказаної статті Закону про реєстрацію речові права на нерухоме майно та їх обтяження, що підлягають державній реєстрації відповідно до цього Закону, виникають з моменту такої реєстрації. Будь-які дії особи, спрямовані на набуття, зміну або припинення речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що підлягають державній реєстрації відповідно до цього Закону, можуть вчинятися, якщо речові права на таке майно зареєстровані згідно із вимогами цього Закону, крім випадків, коли речові права на нерухоме майно, що виникли до 1 січня 2013 року, визнаються дійсними згідно з частиною третьою цієї статті, та у випадках, визначених статтею 28 цього Закону.

Відповідно до статті 4 Закону про реєстрацію право власності та право користування земельною ділянкою підлягають обов'язковій державній реєстрації.

З огляду на вказане, пропозиція, висловлена у проекті Закону щодо можливості здійснення передачі у власність організації об'єктів, речові права на які відповідно до закону підлягають державній реєстрації, проте не були зареєстровані, без попередньої реєстрації права власності держави чи територіальної громади на такі об'єкти, суперечить чинному законодавству у відповідній сфері.

12. Проект Закону в частині використання слів «будівництво (розміщення)», «будівництвом (створенням)», «будівництва (реконструкції)» не узгоджується з термінологією Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 якого *будівництво* – це *нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт об'єкта будівництва*.

13. Відповідно до частини другої статті 1 проекту Закону термін «*меліоративна мережа*» вживається в значенні, наведеному в Законі України «Про меліорацію земель».

Водночас у статті 1 Закону України «Про меліорацію земель» (у редакції пункту 7 частини третьої статті 26 проекту Закону) «*меліоративна мережа*» визначається як «*цілісний технологічний комплекс об'єктів інженерної інфраструктури, що забезпечує забір або відведення води з або в точці водовиділу для потреб водокористувачів*».

При цьому в абзаці п'ятому частини першої статті 1 Закону України «Про меліорацію земель» у чинній редакції (зміни до якої не пропонуються) наводиться визначення терміна «*меліоративна система*», як «*технологічно цілісна інженерна інфраструктура, що включає в себе такі окремі об'єкти, як меліоративна мережа каналів, трубопроводів з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережна мережа, дороги і споруди на них, взаємодію яких забезпечує управління водним, тепловим, повітряним і поживним режимом ґрунтів на меліорованих землях*».

Таким чином, зі змісту терміна «*меліоративна система*» можна дійти висновку, що «*меліоративна мережа каналів, трубопроводів з гідротехнічними спорудами*» є лише *окремим об'єктом* меліоративної системи, а не *цілісним технологічним комплексом*, про що йдеться у запропонованому у проекті Закону визначенні змісту терміна «*меліоративна мережа*».

Отже, запропоноване згідно з пунктом 7 частини третьої статті 26 проекту Закону визначення терміна «*меліоративна мережа*», наведене у статті 1 Закону України «Про меліорацію земель», потребує відповідного доопрацювання з метою взаємоузгодження зі змістом терміна «*меліоративна система*», визначеного в абзаці п'ятому частини першої статті 1 Закону.

Відповідне зауваження стосується також запропонованого проектом Закону визначення терміна «складова частина меліоративної мережі», наведеного у статті 1 Закону України «Про меліорацію земель», а також частини сьомої статті 24 Закону України «Про меліорацію земель» (пункт 7 частини третьої статті 26 проекту Закону).

14. Пунктом 7 частини третьої статті 26 проекту Закону передбачається внести зміни до статей 14, 15, 18 Закону України «Про меліорацію земель» в частині виключення низки положень, які стосуються повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо здійснення контролю (нагляду) у сфері використання та охорони меліорованих земель.

Зазначений підхід, на нашу думку, є неприйнятним, оскільки відмова від здійснення відповідних контрольних функцій у сфері меліорації земель може, як наслідок, призвести до ризиків небезпечного впливу на довкілля діяльності з проведення меліорації земель.

Відповідне зауваження стосується також запропонованої редакції частини першої статті 31 Закону України «Про меліорацію земель», згідно з якою виключається положення, яке містить чинна редакція цієї норми, а саме: «проектна документація на проведення меліорації земель повинна в обов'язковому порядку містити матеріали оцінки впливу на навколишнє природне середовище і довідку про екологічні наслідки запроектованої діяльності».

15. Пунктом 7 частини третьої статті 26 проекту Закону передбачається, зокрема, внести зміни до частини першої статті 19 Закону України «Про меліорацію земель», визначивши, що організаційно-правовою основою проведення меліорації земель, поряд із іншими, є *«затверджені організаціями водокористувачів правила забезпечення водокористувачів водою»*.

Разом з тим відповідно до пункту 5 частини першої статті 15 Водного кодексу України *розробка і затвердження правил щодо регулювання використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів належить до компетенції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.*

Згідно із пунктом 2 частини першої статті 16 вказаного Кодексу розробка і встановлення режимів роботи водосховищ комплексного призначення, водогосподарських систем і каналів, *затвердження правил їх експлуатації* віднесено до повноважень *центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.*

У зв'язку з цим наведене положення проекту Закону потребує перегляду.

16. Пунктом 11 частини третьої статті 26 проекту Закону пропонується внести зміни до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», доповнивши Закон новим розділом V² «Державна

підтримка організацій водокористувачів», запровадивши підтримку насосних станцій.

При цьому Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, цінovій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення.

Із запропонованих до зазначеного Закону змін є незрозумілим, яким чином підтримка звичайних насосних станцій відноситься до підтримки сільського господарства, оскільки до останніх не застосовано критеріїв, які можуть віднести їх як таких, що, наприклад, використовуються для потреб меліорації.

17. Пунктом 12 частини третьої статті 26 проєкту Закону передбачається внести зміни до Закону про реєстрацію, зокрема, пункт 3 частини першої статті 2 доповнити абзацом дев'ятим такого змісту:

«організація водокористувачів, інший власник меліоративної мережі у разі подання документів для державної реєстрації речового права на меліоративну мережу».

частину першу статті 5 після слів «нежитлові приміщення» доповнити словами «меліоративні мережі».

Крім того, Закон про реєстрацію передбачається доповнити новою статтею 31⁴ *«Особливості державної реєстрації прав на меліоративну мережу або складові частини меліоративної мережі»*.

Висловлюємо заперечення щодо внесення вищезазначених змін до Закону про реєстрацію з огляду на таке.

Як зазначалось вище, частиною першою статті 182 ЦК визначено, що право власності та інші речові права на нерухомі речі, обмеження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації.

Абзацом першим частини першої статті 181 ЦК визначено, що до нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону про реєстрацію у Державному реєстрі прав реєструються речові права та їх обтяження на земельні ділянки, а також на об'єкти нерухомого майна, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливе без їх знецінення та зміни призначення, а саме: підприємства як єдині майнові комплекси, житлові будинки, будівлі, споруди, а також їх окремі частини, квартири, житлові та нежитлові приміщення.

Не підлягають державній реєстрації речові права та їх обтяження на корисні копалини, рослини, а також на малі архітектурні форми, тимчасові, некапітальні споруди, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких можливе без їх знецінення та зміни призначення, а також окремо на

споруди, що є належністю головної речі, або складовою частиною речі, зокрема на магістральні та промислові трубопроводи (у тому числі газорозподільні мережі), автомобільні дороги, електричні мережі, магістральні теплові мережі, мережі зв'язку, залізничні колії (частина четверта статті 5 Закону про реєстрацію).

Отже, відповідно до законодавства державній реєстрації підлягають права лише на ті споруди, які є нерухомим майном.

Водночас статтею 1 Закону України «Про меліорацію земель» визначено, що меліоративна система – це технологічно цілісна інженерна інфраструктура, що включає в себе такі окремі об'єкти, як меліоративна мережа каналів, трубопроводів (зрошувальних, осушувальних, осушувально-зволожувальних, колекторно-дренажних) з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережна мережа, дороги і споруди на них, взаємодію яких забезпечує управління водним, тепловим, повітряним і поживним режимом ґрунтів на меліорованих землях.

Право власності на інженерну інфраструктуру меліоративних систем та її окремі об'єкти (меліоративну мережу з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережну мережу, дороги і споруди на них) може належати державі, територіальним громадам сіл, селищ і міст, юридичним особам та громадянам з урахуванням обмежень, передбачених законами України. Право власності на інженерну інфраструктуру меліоративних систем та її окремі об'єкти набувається і реалізується у порядку, визначеному законами України (стаття 9 Закону України «Про меліорацію земель»).

Так, проектом Закону передбачається внесення змін до Закону «Про меліорацію земель», зокрема, пропонується визначити, що «меліоративна мережа – це цілісний технологічний комплекс об'єктів інженерної інфраструктури, що забезпечує забір або відведення води з або в точці водовиділу для потреб водокористувачів, а складова частина меліоративної мережі – це один або декілька технологічно пов'язаних інженерних меліоративних об'єктів (трубопроводи, канали на зрошувальних і осушувальних системах, водосховища, гідранти тощо) які приєднані, були приєднані або мають бути приєднані до точки водовиділу відповідної меліоративної мережі.

Звертаємо увагу, що запропоноване не змінює правової природи меліоративної системи і її все одно не можна вважати самостійним цілісним об'єктом без складових частин.

Враховуючи вищенаведене, державній реєстрації підлягають речові права на нерухоме майно, що є самостійним об'єктом цивільно-правових відносин та якому притаманні характеристики, зазначення яких є обов'язковим для внесення до Державного реєстру прав під час проведення державної реєстрації.

Виходячи із зазначеного, проєкт Закону потребує суттєвого доопрацювання, а щодо внесення запропонованих проєктом Закону змін до Закону про реєстрацію – зазначаємо про недоцільність вказаного.

18. Пунктом 13 частини третьої статті 26 проєкту Закону пропонується частину другу статті 3 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» доповнити абзацом шостим такого змісту: «дія цього Закону не поширюється на передачу у власність організацій водокористувачів об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем державної форми власності, крім правил визначення суб'єкта управління відповідними об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних мереж державної форми власності під час їх передачі відповідним організаціям водокористувачів».

Водночас Закон України «Про управління об'єктами державної власності» відповідно до Конституції України визначає правові основи управління об'єктами державної власності.

Згідно зі статтею 1 цього Закону управління об'єктами державної власності – здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними цим Законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб.

У зв'язку з цим зазначаємо, що вказане положення у пункті 13 частини третьої статті 26 проєкту Закону *не є предметом правового регулювання Закону України «Про управління об'єктами державної власності», а тому внесення змін до нього є недоцільним.*

Слід також звернути увагу на те, що Законом України «Про Кабінет Міністрів України» встановлено, що Кабінет Міністрів України на виконання рішення Верховної Ради України за зверненням відповідного комітету Верховної Ради України або з власної ініціативи подає Верховній Раді України висновки щодо повноти економічного обґрунтування та фінансового забезпечення законодавчих пропозицій і проєктів законів, реалізація яких потребує матеріальних та інших витрат за рахунок державного чи місцевих бюджетів. *Кабінет Міністрів України забезпечує проведення експертизи внесених на розгляд Верховної Ради України іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи проєктів законів, які надіслані Верховною Радою України.*

Члени Кабінету Міністрів України мають право подавати висновки до проєктів законів з питань, що належать до їх компетенції. Такі висновки надсилаються комітету Верховної Ради України, визначеному головним з опрацювання відповідного проєкту закону (частини перша-третья статті 28 цього Закону).

Крім того, участь Кабінету Міністрів України у розгляді законопроєктів, ініційованих народними депутатами України та порядок підготовки експертного висновку врегульовано §§ 113, 118 Регламенту

Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 року № 950.

Так, положеннями § 118 Регламенту Кабінету Міністрів України визначено, що відповідно до статті 103 Регламенту Верховної Ради України за зверненням Голови Верховної Ради, його Першого заступника, заступника або за рішенням головного комітету Верховної Ради *Кабінет Міністрів подає Верховній Раді* не пізніше ніж через 14 днів з дня надходження законопроекту, ініційованого народним депутатом України (народними депутатами України), експертний висновок по суті законопроекту з урахуванням експертного висновку, передбаченого пунктом 2 § 117 цього Регламенту.

Для підготовки проекту експертного висновку по суті законопроекту, який включено до порядку денного сесії Верховної Ради, *Секретаріат Кабінету Міністрів надсилає його центральному органу виконавчої влади, до компетенції якого належить питання, що є предметом регулювання законопроекту, Мінфіну та заінтересованим центральним органам виконавчої влади.*

Центральний орган виконавчої влади готує проект експертного висновку по суті законопроекту з урахуванням експертного висновку, передбаченого пунктом 2 § 117 цього Регламенту, а також позицій заінтересованих органів виконавчої влади, які внесені до модуля взаємодії, та у восьмиденний строк з дня надходження законопроекту подає проект експертного висновку Кабінетові Міністрів.

Водночас пунктом 2 § 113 Регламенту Кабінету Міністрів України визначено, що посадові особи, які представляють позицію Кабінету Міністрів під час розгляду законопроектів, внесених до Верховної Ради народними депутатами України, беруть участь у роботі комітетів Верховної Ради та пленарних засіданнях, дають пояснення, відповідають на запитання.

У зв'язку з цим слід звернути увагу на те, що згідно з протоколом наради від 08 квітня 2021 року під головуванням Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, який надійшов до Міністерства юстиції України з листом Секретаріату Кабінету Міністрів України від 14.04.21 № 16378/0/1-21, Мінагрополітики разом з Міндовкілля доручено забезпечити супроводження проекту Закону в Комітеті Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики.

Перший заступник Міністра

Євгеній ГОРОВЕЦЬ